

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Mehmet OKATAN-TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:40996/98)

KABULEDİLEBİLİRLİK KARARININ ÖZET ÇEVİRİSİ

OLAYLAR

Başvuran Mehmet Okatan 1976 doğumlu Türk vatandaşı olup Bandırma Cezaevi'nde yatmaktadır. Başvuran AİHM önünde İstanbul Barosu avukatlarından Muhammed Akif Erol tarafından temsil edilmektedir.

A. Davanın Koşulları

1. Başvuranın Yakalanması ve Gözaltına Alınması

a) Başvuranın Yorumu

25 Kasım 1995 tarihinde başvuran ve iki arkadaşı bir araçlarken, başka bir araçla devriye gezen polisler tarafından hedef alınmışlardır. Polisin açtığı ateş sonucu yaralanan başvuran, kaçıp hastaneye gitmek üzere bir taksiye binmiştir. Polis başvuranın bindiği taksiyi takip etmiş ve taksiyi durdurarak başvuranı yakalamıştır. Ardından başvuran polisler tarafından hastaneye götürülmüş, sonrasında ise gözaltına alınmıştır.

Başvuran, hastanede yapılan sorgulamada bir takım kötü muamelelere maruz kaldığını ifade etmiştir. Hastanede yürütülen muayenelerin ardından polisler, başvurana,

İslami Hareket Örgütü'ne üye olduğundan şüphe edildiğini bildirmiş ve başvuranı Terörle Mücadele Şubesi'nde gözaltına almışlardır.

Başvuran gözaltında tutulduğu süre boyunca itirafta bulunması için kendisine sistematik işkence yapıldığını, ölümle tehdit edildiğini, aç ve uykusuz bırakıldığını iddia etmektedir.

8 Aralık 1995 tarihinde polisler başvuranı, daha önceden hazırlanmış bir ifadeyi imzalamaya zorlamışlardır.

Aynı gün başvuran polisler tarafından yakalanması esnasında aldığı yara nedeniyle Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı bir kliniğe götürülmüştür. Buradaki görevli doktor, enfeksiyon kapma riski bulunduğu gerekçesiyle başvuranın vücudundaki tüyleri koparmıştır. Başvuran göre doktorun bu hareketi de ayrı bir işkence biçimidir.

Bu arada polisler, başvuranın vücudunda kötü muamelelerden kaynaklanan morlukları gidermek için çürüklere merhem sürmüşlerdir.

Başvuran gözaltı süresinin sonunda bir kez daha doktor kontrolünden geçirildiğini fakat doktorun kendisini muayene etmeden rapor yazdığını belirtmektedir.

b) Hükümetin Yorumu

25 Kasım 1995 tarihinde saat 10:30'a doğru polisler ile aralarında başvuranın da bulunduğu üç kişi arasında silahlı çatışma olmuştur. Polisler olay yerinde iki kişiyi yakalamışlar, başvuran ise yaralı olduğu halde olay yerinden yayan kaçmıştır.

Saat 11:40'ta başvuran bir taksi içindeyken polisler tarafından yakalanmış ve Vatan Hastanesi'ne götürülmüş, daha sonra da gözaltına alınmıştır. 25 Kasım 1995 tarihli tutanağa göre, sahte kimlik taşıyan başvuranın İslami Hareket Örgütü üyesi olduğundan şüphelenilmiştir.

28 Kasım 1995 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü, başvuranın ile diğer onyedeki kişinin yakalanmasını özetledikten ve olay yerinden toplanan maddi delilleri belirttikten sonra, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı'ndan, soruşturmanın tamamlanması için başvuranla birlikte diğer onyedeki kişinin gözaltı sürelerinin uzatılmasını talep etmiştir. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı başvuranın gözaltı süresini üç gün uzatmıştır.

5 Aralık 1995 tarihinde başvuranın gözaltı süresi üç gün daha uzatılmıştır.

8 Aralık 1995 tarihinde başvuran Adli Tıp doktoru tarafından muayene edilmiş ve sözkonusu kişinin sol dizinde kurşunun giriş ve çıkış yeri tespit edilmiştir. Doktor başvurana 10 günlük rapor vermiştir.

9 Aralık 1995 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi hakimi başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

2. Başvuran hakkında başlatılan ceza davası

Cumhuriyet Savcılığı 24 Temmuz 1996 tarihli iddianame ile başvuranı, silahlı İslami Hareket Örgütü'ne üye olmakla suçlayarak, özellikle Türk Ceza Kanunu'nun 168 § 2 maddesi uyarınca mahkum edilmesini istemiştir.

İstanbul DGM'deki 23 Eylül 1996 tarihli duruşmada başvuran, işkence altında alındığı gerekçesiyle gözaltında verdiği ifadeyi geri almıştır. Aynı duruşma esnasında başvuranın avukatı, müvekkilinin aleyhinde delil bulunmadığı gerekçesiyle Mahkeme'den müvekkilinin salıverilmesini istemiştir. Bu talebi reddeden Mahkeme, başvurana isnat edilen suçun niteliği ve delillerin durumunu gözönünde bulundurarak ilgili kişinin tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

27 Ekim 1999 tarihli duruşmada başvuran, bir önceki duruşmada belirttiği gerekçeleri yineleyerek serbest bırakılma talebinde bulunmuştur. İstanbul DGM isnat edilen suçun niteliği ile tutuklu bulunduğu süreyi gözönünde bulundurarak bu talebi reddetmiştir.

Tarihi belirtilmeyen bir başka duruşmada başvuran, bir kez daha serbest bırakılma talebinde bulunmuş, fakat Mahkeme isnat edilen suçun niteliği ile tutuklu bulunduğu süreyi gözönünde bulundurarak bu talebi de reddetmiştir.

24 Temmuz 2000 tarihli bir kararla İstanbul DGM başvuranı oniki yıl altı ay hapis cezasına çarptırmış, ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 168 § 2 maddesi gereğince kamu hizmetinden men etmiştir.

Başvuranın temyize gitmesiyle, Yargıtay 1 Mart 2002 tarihinde verilen kararı onamış ve karar kesinleşmiştir.

ŞİKAYETLER

Başvuran gözaltındayken zorla ifade vermesi için polis memurları tarafından kendisine kötü muamelede bulunulduğundan şikayetçi olmaktadır. Başvuran aynı zamanda kötü muamele iddiaları konusunda yetkili merciler tarafından hiçbir soruşturma başlatılmadığını belirtmektedir.

AIHS'nin 5. maddesine gönderme yapan başvuran, tutukluluk süresinden şikayetçi olmaktadır (5§3 madde).

Başvuran AIHM'ye gönderdiği 2 Ağustos 2002 tarihli dilekçesinde, kendisini yargılayan ve mahkum eden İstanbul DGM'nin bünyesinde bir askeri hakim bulunmasından dolayı AIHS'nin 6§1 maddesi uyarınca "bağımsız ve tarafsız bir mahkeme" olmadığını iddia etmekte, ayrıca gözaltındayken avukat yardımından yararlanmadığı iddiasında bulunmaktadır.

HUKUK AÇISINDAN

AIHS'nin 6§1 maddesine gönderme yapan başvuran, kendisini yargılayan ve mahkum eden Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bünyesinde bir askeri hakim bulunmasından dolayı "bağımsız ve tarafsız bir mahkeme" olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmektedir. Başvuran ayrıca gözaltındayken avukat yardımından yararlanmadığı belirtmektedir (6§3 madde).

AIHM başvuran tarafından ortaya konan şikayetleri incelemiştir. Mahkeme dava dosyasının mevcut haliyle, AIHS'nin 6 §§ 1 ve 3 c) maddelerine dayanan ihlal iddialarının kabuledilebilirliği konusunda hüküm verebilecek durumda olmadığı kanaatinde. Mahkeme başvurunun bu kısmının İç Tüzüğü'nün 54 § 2 maddesi uyarınca Savunmacı Hükümet'in bilgisine sunulması gerektiğine karar vermiştir.

Başvuran gözaltındayken AIHS'nin 3. maddesine aykırı olarak kötü muameleyle maruz kaldığını ileri sürmektedir.

Hükümet idari ve cezai hukuk yollarının tüketilmediği itirazını yönelterek, ardından Sözleşme'nin 35. maddesinde öngörülen altı aylık süre kuralına uyulmadığını ileri sürmektedir. Hükümet, başvuran İstanbul DGM önünde kötü muamele iddialarına ilişkin şikayetini dile getirdiği fakat sözkonusu kişinin iddiasına göre hakimlerin bu iddialar karşısında harekete geçmedikleri için mevcut davada altı aylık sürenin, kötü muamele iddialarının DGM'de dile getirildiği 23 Eylül 1996 tarihinden itibaren başlaması gerektiğini ileri sürmektedir.

Başvuran, Cumhuriyet Savcısı'na gözaltındayken maruz kaldığı işkencelerden sözettikten sonra, bizzat Savcı tarafından gözaltı süresinin uzatılması ile tehdit edildiğini belirtmektedir. Başvuran diğer yandan adli tıp doktorlarının üzerlerindeki baskı nedeniyle mesleklerini bağımsız bir şekilde icra edemedikleri iddiasında bulunmakta ve bu nedenle kendisine, maruz kaldığı kötü muameleleri doğrulayan bir rapor verilmediğini ileri sürmektedir. Başvurana göre Cumhuriyet Savcısı'nın ve davaya bakan hakimlerin tavırları gözönünde bulundurulduğunda, sorumlulara karşı soruşturma açılmasını sağlamak için resmi şikayette bulunmak boş bir çaba olacaktı.

AIHS'nin 3. maddesine dayanan şikayet konusunda AIHM Hükümet tarafından ortaya konan itirazları incelemeye gerek olmadığı, zira aşağıda belirtilen gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilemeyeceğini belirtmektedir.

AIHM, başvuranın polisler tarafından takip edilirken açılan ateş sonucunda yaralandığı ve sonunda hastaneye kaldırıldığı hususuna itiraz edilmediğini gözlemlemektedir. Mahkeme öncelikle, başvuranın yakalanması esnasında zor kullanılmasının, AIHS hükümlerini ihlal edip etmediği konusunda kendisinin vereceği bir hükme başvurulmadığını kaydeder. Başvuran ne yakalanması esnasında zor kullanılmasına ne de bunun koşullarına ilişkin bir şikayette bulunmuştur. Başvuran dilekçesinde, gözaltındayken kendisinden zorla ifade almak isteyen polis memurları tarafından maruz bırakıldığı kötü muamelelerden şikayetçi olmuştur.

AIHM, 8 Aralık 1995 tarihli rapora göre, başvuranın vücudunda ateşli silah kullanılmasıyla oluşan bir yara bulunduğunu fakat hiçbir kötü muamele izine rastlanmadığını belirttiğini gözlemlemektedir.

AIHM başvuranın kendilerine, kötü muamele iddialarını destekleyebilecek ya da şu veya bu şekilde 8 Aralık 1995 tarihli sağlık raporunun tespitlerini kuşkuya düşürebilecek en küçük bir maddi unsur ya da herhangi bir delil başlangıcı sunmadığını gözlemlemektedir (bkz., *mutatis mutandis*, *Kaplan-Türkiye*, no: 24932/94, 19 Eylül 2000).

Başvuran yetkili mercilerin, yani Cumhuriyet Savcısı ve adli tıp doktorlarının tavırları nedeniyle kötü muamele iddialarını destekleyen bir rapor almanın kendisi açısından imkansız

olduğunu iddia etmektedir. Oysa dava dosyasına yer alan belgelerin hiç birinde, başvuranın, yargılama sürecinin herhangi bir aşamasında, 8 Aralık 1995 tarihli sağlık raporuna itiraz ettiği ve/veya başka bir doktor aradığı yönünde bir bilgi yer almamaktadır.

Dolayısıyla AİHM Devlet görevlilerinin, başvurana, AİHS'nin 3. maddesine aykırı muamelede bulunduklarının varsayılmasını sağlayacak hiçbir unsura rastlamamıştır.

Sonuç olarak başvuran, AİHM önündeki şikayetini destekleyememiştir ve adli tıp doktorlarının üzerindeki baskı konusunda yaptığı genel değerlendirme, mevcut davada somut ve ilgili olgulara dayanmadığından, hiçbir sonuca ulaştıramamaktadır.

Başvuran kendi iddiaları karşısında yetkili mercilerin pasif kaldıklarını ileri sürmektedir. Oysa AİHM mevcut davada, başvuranın kendisi ya da avukatı tarafından yetkili mercilere şikayetleri hakkında – ki Mahkeme'ye göre bu şikayetler “savunulabilir” olarak kabul edilemez – daha sağlam bir dayanak sunmadan, haklı olarak, daha derin bir soruşturma yürütülmesini bekleyemeyeceğini hatırlatır.

Dolayısıyla AİHM kötü muamele iddialarının asılsız olduğu kanaatine varmıştır. Bu durumda AİHM başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle AİHS'nin 35§§ 3 ve 4 maddeleri uyarınca reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Başvuran AİHS'nin 5§3 maddesine gönderme yaparak tutukluluk süresinden şikayet etmektedir.

Hükümet, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 128. maddesi ile Anayasa'nın 19. maddesine atıfta bulunarak, iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazını yöneltmektedir.

Başvuran bu konuda görüş bildirmemiştir.

AİHM, Hükümet tarafından belirtilen hukuki yolların, tutuklu yargılanmaya ilişkin başvuru yollarını değil, yakalama ve gözaltı işlemlerine ilişkin başvuru yolları ile (Bkz., *Yaşar Bazancı ve Diğerleri – Türkiye*, no: 56002/00 ve 7059/02, 24 Haziran 2004) ilgili olduğunu tespit etmiştir.

Şikayetin dayanağı konusunda ise Hükümet, başvurana uygulanan tutukluluk süresinin haklı bir gerekçeye dayandığını savunmaktadır.

Başvuran, serbest bırakılmasına ilişkin olarak davaya bakan hakimler tarafından öne sürülen red gerekçelerinin ulusal yasalardaki hükümlerin tersine basmakalıp ve öznel nitelikte olduğunu belirtmektedir. Başvurana göre tutukluluk hali için ortaya konan gerekçelerin başta haklı olduğu varsayılsa bile, sözkonusu tedbir her halükarda, yetkili mercilerin yargılama sürecini haklı bir gerekçeye dayanmadan uzatmalarıyla makul niteliğini yitirmiştir.

AİHM, dava dosyasının mevcut haliyle ve tarafların ileri sürdüğü argümanların tümünün ışığı altında, sözkonusu şikayetin olaylar ve hukuk açısından, başvuru incelemesinin şu anki aşamasında çözüme kavuşturulamayan fakat esastan incelemeyi zorunlu kılan ciddi problemler ortaya çıkardığı kanaatindedir. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı, AİHS'nin 35 § 3 maddesine göre açıkça dayanaktan yoksun olarak ilan edilemez. Başka hiçbir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmamaktadır.

Bu gerekçelerle, AİHM, oybirlięiyle,

AİHS'nin 6§§1 ve 3 c) maddelerine dayanan Őikayetlerin incelenmesinin *ertelenmesine*;

AİHS'nin 5§3 maddesine dayanan Şikayetin *kabuledilebilir olduęuna*;

Başvurunun kalan kısmının *kabuledilemez bulunduğuna*;

karar vermiştir.